

Волонтерство закінчується тоді, коли людина починає отримувати грошову винагороду за свою роботу: гонорари або заробітну плату. Існують різні організації, які у різних форматах залучають волонтерів до своєї діяльності.

Волонтерство та добрі справи роблять людину більш щасливою. Це доведений факт. В організмі росте рівень нейромедіаторів, як-от серотонін, дофамін та ендорфін. Також коли ми робимо добрі справи, у нас росте самооцінка, рівень емпатії та співчуття, покращується настрій. Це знижує артеріальний тиск і рівень кортизолу, гормону стресу. Волонтерство корисне для фізичного та ментального здоров'я.

На природничому факультеті Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка студенти-волонтери мають такі якості: надійність, комунікабельність, вміння швидко вчитися та адаптуватися, бажання творити зміни, неконфліктність.

Список використаних джерел:

1. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / за ред. Т.Л. Лях; авт. кол. З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. – К.: Версо-04, 2013. – 288 с.
2. Підготовка соціальних працівників до роботи з волонтерами: методичні розробки до програм «Діди Морози-волонтери» та «Інтерактивний театр» / Р.І. Короткова, Ж.В. Петрочко; Ліга соц. працівників м. Києва, Соц. служба для молоді м. Києва. – К.: Вид-во Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, 2001. – 60 с.
3. Технологізація волонтерської роботи у сучасних умовах/ за ред. проф. А.Й. Капської. – К., 2001. – 140 с.

ДОСТОЙНІ ПОСТАТІ НАШОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПАНТЕОНУ ЯК ВЗІРЕЦЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧИХ ПОКОЛІНЬ

Марина Гриньова, Анастасія Бардінова

Патріотичні почуття входять до незаперечних чеснот людини. І це не дивно, бо без почуття патріотизму неможливо виховати повноцінну особистість віддану своїй Батьківщині.

Патріотичний, громадянський обов'язок завжди був серед найпочесніших у нашого народу. Про це добре сказали наші славні пращури, чиї голоси доносяться до нас через століття.

Григорій Сковорода: Коли не можу любій вітчизні прислужитися, в кожному разі з усієї сили намагатимуся ніколи ні в чому не шкодити [3, с. 75]. Не шукай щастя за морем [7, с. 75].

Пилип Орлик: Чи можна присягати на погибель Вітчизні? [7, с. 60].

Іван Котляревський:

Де общее добро в упадку,

Забудь отця,

Забудь і матку.

Лети повинність ісправлять [7, с. 79].

Тарас Шевченко: Історія мого життя складає частину моєї Батьківщини [3, с. 87].

Нема на світі України,

Немає другого Дніпра,

А ви претесея на чужину

Шукати доброго добра [7, с. 87].

Згадаємо також суворий патріотизм *Тараса Бульби*. Нам жалко Андрія, його можна зрозуміти, нам здається, що любов виправдовує все. Але ж ні. Старий воїн розуміє, що його син вже зробив крок (ще такий невеликий!) на шляху зради. Йому вже не можна довіряти. Зараз би ми сказали: не можна створювати прецедент, бо Андрій зробився колабораціоністом, тобто став співробітничати з ворогом. В цьому контексті так само вважається неприйнятними для загальнолюдської моралі звертатися по допомогу до іноземців для вирішення внутрішніх проблем своєї держави.

Хочемо звернути увагу на краєзнавство, особливо літературне, як на дієвий чинник патріотичного виховання підростаючого покоління.

Почнемо з тих видатних постатей, яких життя пов'язувало з Полтавщиною. Як зазначає Л. Безобразова [1, с. 47], «у цьому відношенні полтавцям пощастило». Вони ступають по землі, де народилися чи бували Пушкін, Гоголь, Панас Мирний, Короленко (і нащадки усіх чотирьох живуть у Полтаві), і Котляревський, Сковорода, Шевченко, Марія Башкірцева, сім'я Косачів (Олена Пчілка, М. Драгоманов, Леся Українка), і брати Тютюнники, Олесь Гончар, В. Симоненко, і Щепкін, і брати Майбороди, Дунаєвський, Білаш, Козловський, і М'ясоєдов, В. Ярошенко, і Скліфасовський, М. Остроградський, Ю. Кондратюк (Шаргей), М. Вавілов, В. Докучаєв, В. Вернадський, А. Макаренко, В. Сухомлинський і багато інших.

Кожний з цих діячів гідний того, аби стати взірцем патріотичного виховання для підростаючого покоління.

Коротко схарактеризуємо фрагменти творчої діяльності деяких із зазначених постатей. Почнемо з *Короленка*, його ім'я носить Полтавський національний педагогічний університет. Для сучасників Короленко став втіленням совісті і порядності. Його моральний

авторитет у світі та суспільстві того часу був абсолютним. Тільки його участь у так званій мультанській справі і справі Бейліса (обидва про так звані ритуальні вбивства) змогла неправий суд перетворити на справедливий.

У Полтаві Короленко займався правозахисною діяльністю. Вона стосувалася і окремих людей, і великих груп населення. Саме завдяки прямому впливу і агітаційній діяльності Короленка у Полтаві не було єврейських погромів. Він врятував життя десяткам людей. За кожного окремо заступався. Він уже хворий, щодня, як на роботу, йдучи до каральних органів то Денікіна, то більшовиків, то Скоропадського, то інших «каліфів на час», бо як відомо в ті страшні пожовтневі часи влада змінювалася чи не щонеділі.

Його життя – саме той взірець, за яким можна будувати власну долю. І сьогодні серед полтавців живуть його нащадки – правнука та її син.

Що ж до *Котляревського*, то згадаймо його «Енеїду» – твір глибоко патріотичний, але патріотизм Котляревського не тільки літературного характеру. Згадаймо його величезну і самовіддану роботу, яку здійснив він, вже не юнак (він народився у 1769 році), тижнями не злазив з сідла, збираючи народне ополчення, формуючи військові частини для відпору французькій агресії у 1812 році, бо це була вітчизняна війна [2].

Відносно *Пушкіна*, то він у Полтаві не був, однак Полтавщину відвідував і вона нагадувала йому про себе все життя. Бо хоч і коротко, але палко кохав нашу землячку лубенчанку Полтарацьку, яку увесь світ знає як А. П. Керн і якій російська любовна лірика зобов'язана чи не найкращими віршами: «Я помню чудное мгновенье...». Крім того, нащадки Пушкіна (онука Пушкіна, дочка сина Григорія, мешкали на Полтавщині), а їх нащадки – Данилевські і Савельєви (уже наші сучасники) і зараз живуть у Полтаві, останній з яких довгі роки завідував кафедрою російської мови у Полтавському педагогічному інституті і виховав не одну сотню справжніх патріотів України [7].

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка «подарував» суспільству і світові багато видатних постатей.

Звідси пролягли дороги у життєвий світ і Антона Семеновича Макаренка (1888–1939 рр.). сподіваємося, що час навчання його в педагогічному (учительському) інституті (1914–1917 рр.) не тільки увійшли у творчість і долю видатного педагога і письменника, долю кожного студента, але й сам Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка набув ознаки, пов'язаної з його іменем.

Згадаймо, зокрема, творчий педагогічний шлях А. Макаренка після закінчення Полтавського учительського інституту, який розпочався в Полтаві і пов'язаний саме з учительським інститутом. Згодом його педагогічну діяльність у колонії (с. Триби та с. Ковалівка (в минулому – с. Гончарівка) під Полтавою).

Як письменник А. Макаренко зростав, постійно звертаючись до Горького, його творів. «Так до останніх днів, – писав А. Макаренко, – Максим Горький залишився моїм учителем, і хоч як довго я вчився у нього, – до останніх днів у нього було чого вчитися». Сподіваємося, що і для нас, і для прийдешніх поколінь сам Антон Семенович Макаренко залишиться Учителем, бо у нього є чому вчитися.

Цінність і сила творів А. Макаренка («Педагогічна поема», «Марш 30 року», «Книга для батьків» та ін.) в тому, що вони є підручниками життя, бо в них на першому плані інтереси народу, інтереси держави, інтереси і запити окремої Людини. Тому вони не тьмяніють, не віддаляються від нас. Навпаки, їх глибокий ідейно-патріотичний зміст, правдивість, художня яскравість розкриваються усе виразніше і глибше.

А саме про автора можна сказати, що він був людиною сильних переконань і особистістю, а також людиною, що знала, як дотримуватись вірності народові, з якого ти вийшов, і немає більшої вірності, ніж вірність власному народові [3].

Згадаймо ще одну видатну постать, доля якої пов'язана з Полтавським педагогічним інститутом. Так, це Василь Олександрович Сухомлинський (1918–1970 рр.), видатний вітчизняний педагог, письменник, перед світлою пам'яттю якого ми в глибокій пошані схилиємо голови.

Про навчання його в Полтаві, спочатку в Полтавському вчительському (1936–1937 рр.), згодом у Полтавському педагогічному (1937–1938 рр.) інститутах, він на все життя зберіг найтепліші спогади про інститут і викладачів інституту. Будучи вже відомим педагогом, письменником не тільки в Україні, але й за рубежем, Василь Олександрович у 1965 році писав: «Мені випало щастя два роки вчитися в Полтавському педагогічному інституті... Кажу випало щастя, бо нас, двадцятирічних юнаків і дівчат, оточувала в Полтавському педагогічному інституті атмосфера творчої мислі, допитливості, жадоба знань. я з гордістю називаю Полтавський педагогічний інститут своєю alma mater, бо знаю, що й зараз в інституті зберігається ця атмосфера, нею дорожать і студенти і професори».

Із надзвичайною теплою і любов'ю згадував В. Сухомлинський своїх полтавських Учителів-викладачів: А.А. Москаленка, Б.Д. Робиновича, В.С. Оголевця, А.М. Гуренка, П.К. Падалку, К.І. Козубенка та інших, які слугували прикладом для студентської молоді у патріотичному вихованні.

Проблема виховання молоді на героїчних і трудових традиціях нашого народу посідає провідне місце в творчості В. О. Сухомлинського. Ідея вірності і відданості Батьківщині, зазначав Сухомлинський, стає переконанням лише тоді, коли Батьківщина постає перед дитиною в ореолі героїчного і прекрасного. Вже самі заголовки його творів – «Нехай попіл героїв стукає в серця дітей», «Чи знають діти, якою ціною здобуто їхню радість», «Загін носить ім'я героя» красномовно говорять про це [5].

В. Сухомлинський вважав, що переживання краси героїчного – це духовна сила, що возвеличує людину в її очах. Це не сліпі почуття, а поєднані із свідомістю і переконаннями благородні поривання людської душі, що кличуть на подвиги, героїчні вчинки. Зазначимо, що до Сухомлинського ніхто в теорії педагогіки не підносив на таку висоту проблему формування особистості через красу героїчного і величного. Цей факт підтверджується тим, що Василь Олександрович приділяв у Павлівській середній школі велику увагу патріотичним ритуалам і традиціям, присвяченим героїчним подіям у житті нашого народу, розглядав їх як засіб виховання моральних та естетичних почуттів.

Це передусім культ героїв війни і мирної праці, традиційне вшанування пам'яті тих, хто віддав своє життя за визволення і незалежність нашої Батьківщини; це не тільки урочисте проведення пам'ятних днів, а й повсякденна практична діяльність – догляд за могилами воїнів-героїв, праця в Музеї Слави, створення Алеї Героїв, участь у відтворенні історичних подій героїчного минулого, допомога інвалідам війни і праці тощо. Це культ праці, культ бережливості, культ творення і примноження матеріальних і духовних цінностей [6].

Виховання громадянина-патріота, на думку педагога, починається з сім'ї. Сім'я – це найменша клітинка нашого суспільства, в якій відображається все життя нашої країни. В.О. Сухомлинський вважав, що Батьківщина починається із сім'ї, що найважливіші риси і якості громадянина-патріота зароджуються в сімейному вихованні. Від того, які духовні цінності візьме від нас молодь, залежатиме майбутнє нашого народу і суспільства. Про це красномовно говорять сторінки його праці «Батьківська педагогіка» [4].

Громадянська зрілість, на думку педагога, не падає з неба, не вкладається у паспорт як додаток. Її корені сягають у дитинство і отрочество. Життя дитини має бути наповнене громадянськими справами. Отже, виховання громадянського обов'язку – один із найважливіших аспектів сімейної педагогіки. Радість творення суспільних благ, примноження людського багатства, служіння народу, Батьківщині – основний шлях формування громадянської зрілості, громадянського обов'язку, патріотизму. Адже Василь Олександрович був свідомий того,

що «любов до Вітчизни і любов до людей – це два швидких потоки, які зливаючись, утворюють могутню річку патріотизму» [6, с. 178].

Звичайно, літературне краєзнавство неможливе без подорожей, без екскурсій. Як не відвідати ті місця, де народився, де жив Гоголь, який уславив нашу Полтавщину і тут залишилося багато його слідів. Він – наша гордість. Побувати на Миргородщині, у гоголівських місцях, чи в Диканьці, біля пушкінських дубів, чи в Сухій, на батьківщині Олеса Гончара, чи на батьківщині Сковороди та в багатьох інших місцях.

Чекають на увагу ті наші земляки, хто недавно пішов за життєвий пруг, яких пов'язало з Полтавський педагогічним їхнє життя. Серед них Л. Безобразова, Б. Год, І. Зязюн, А. Каришин, П. Киридон, І. Кривонос., В. Лагно, В. Мирний, С. Москаленко, М. Пашко, В. Пащенко, В. Пелипец, О. Робуль, О. Руденко, Л. Ткач, Є. Тягло, Т. Тягло... На жаль, цей список можна продовжити. Усі вони, навіть не письменники, причетні до літератури, проте яким же був високим їх кодекс честі! Бажано б було увінчати їхні імена. Вони гідні того, щоб пам'ять про них зберігалася в пам'яті народній.

Полтава розбудовується, в ній вистачить місця не тільки письменникам, художникам, музикантам, акторам, але й обов'язково тим, хто своєю невтомною працею Учителя збагачував добробут своєї Батьківщини (в цьому вбачаємо і суть патріотизму), тим самим прославив свій рідний край, свою Батьківщину.

Тож нам треба пильно придивитися до нашого пантеону під «патріотичним» кутом зору. У ньому повинні бути тільки достойні постаті, гідні служити взірцем для підростаючих поколінь.

Список використаних джерел:

1. Безобразова Л.Л. Виховання патріотичних почуттів на матеріалі літературного краєзнавства / Л.Л. Безобразова // Громадянське виховання молоді засобами мови та літератури. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (4-5 лютого 2003 р.). – Полтава, 2003. – 280 с.
2. Іван Петрович Котляревський. Життя і творчість в ілюстраціях і документах. – Київ, 1961.
3. Макаренко А.С. Педагогічні твори [Текст]: В 8-ми т. – Т. 3. / Сост. Гордин Л.Ю., Форолов А.А. – М.: Педагогика, 1984. – 512 с.
4. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1978.
5. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності. – К., 1966.
6. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа // Вибрані твори: В 5 т. – Т.3. – К., 1977.
7. Українська афористика. – Київ, 2001.